

Семінар «Робота бібліотек наукових установ НАН України: основні пріоритети та завдання розвитку в 2018 році»

19 квітня 2018 р. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського відбувся семінар «Робота бібліотек наукових установ НАН України: основні пріоритети та завдання розвитку в 2018 році» для керівників бібліотек наукових установ НАН України. Мета заходу – обговорити підсумки роботи бібліотек за 2017 р., визначити перспективи й пріоритети їх розвитку на 2018-й, посилити координацію та взаємодію між ними. У роботі семінару взяли участь 40 працівників бібліотек наукових установ НАН України.

Відкрив семінар голова Інформаційно-бібліотечної ради НАН України, академік НАН України **О. С. Онищенко** доповіддю «Роль бібліотек у формуванні інтегрованих інформаційних ресурсів для забезпечення наукової діяльності». Привітавши присутніх зі 100-річчям Академії наук, доповідач наголосив, що наука та інформація в сучасних умовах видозмінюються, набуваючи ознак міждисциплінарності. Тому питання збору, збереження та надання доступу до інтегрованої, синтезованої інформації, уміння керувати цими процесами набуває першочергового значення. О. С. Онищенко відзначив, що інтеграція інформації відбувається як за видами й формами, так і за типами. На перший план нині виступає вміння обліковувати інтегровану інформацію та своєчасно інформувати про неї. Академік висловив упевненість, що опрацьована інтегрована інформація буде дедалі затребованішою в майбутньому, а роль бібліотекаря підвищиться до інтегратора інформації. Тому бібліотекарі повинні залучатися до підготовки та впорядкування бібліографії у виданнях, які готуються науковими установами, влаштовувати їх презентації, організувати тематичні огляди профільної літератури.

Голова ІБР поінформував присутніх про головний пріоритет діяльності Інформаційно-бібліотечної ради – збереження фондів, і насамперед, вузькотематичних наукових колекцій. Нині готується до Президії НАН України аналітична довідка про стан збереження фондів у бібліотеках академічних установ.

Вчений секретар ІБР **Г. І. Солоїденко** у своєму виступі «Підсумки роботи бібліотек наукових установ НАН України за 2017 рік» проаналізувала стан справ у бібліотеках мережі. Доповідачка відзначила, що кількісний склад мережі залишився стабільним. Разом з двома науково-методичними центрами – Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського та Львівською національною науковою бібліотекою України імені В. Стефаника нині вона нараховує 107

бібліотек. Фонди десяти бібліотек наукових установ залишилися у Донецьку, на непідконтрольній Україні території та у анексованому Росією Криму.

Г. І. Солоїденко детально охарактеризувала кадрову структуру бібліотечної мережі. Станом на 01.01.2018 р. штат працюючих налічує 189 осіб. Це на дев'ять працюючих менше, ніж у 2016-му. У 36 бібліотеках наукових установ залишився один штатний бібліотекар, 35 – працюють з двома співробітниками, два роки залишається вакантною посада бібліотекаря в Інституті енциклопедичних досліджень. Йшлося і про тривалість робочого тижня в бібліотеках. За опитуванням 86 бібліотек наукових установ, 54 книгозбірні мали повний робочий тиждень, 24 – працювали за скороченим, п'ять бібліотек були відкриті 3–4 дні на тиждень, дві мали лише 10 робочих годин, а бібліотека Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення працювала один робочий день на тиждень.

Доповідачка поінформувала присутніх про склад бібліотечних фондів установ та джерела їх поповнення, окремо зупинилась на питаннях списання та переобліку документів. Було констатовано, за звітами 2017 р., з фондів бібліотек наукових установ вибуло в два рази більше документів, ніж надійшло (61 тис. і 30,7 тис., відповідно).

Проблемними залишаються питання відсутності комп'ютерної техніки та технічної підтримки системних адміністраторів, неоперативного усунення аварійних ситуацій у книгосховищах, дефіциту площ та некомфортних умов праці співробітників.

Першочерговим завданням як керівництва наукових установ, так і Інформаційно-бібліотечної ради, НАН України загалом, є реформування бібліотек академічних установ.

«Організація доступу до електронних БД для установ НАН України в 2018 році» – такою була тема виступу директора Асоціації «Інформатіо-Консорціум» **О. В. Васильєва**. Як зазначив доповідач, НБУВ надає доступ до електронних продуктів на платформі EBSCO, зокрема до БД: ACADEMIC SEARCH COMPLETE, INSPEC, GreenFILE, Library, Information Science & Technology Abstracts (LISTA) з 01.09 2017 р. по 31.08.2018 р. На цей же період доступ до ресурсів передплачено і в наукових установах: EBSCO мають 25 інститутів, INSPEC – 12, Web of Science – близько 20. Найактивніше ними користуються в НБУВ, ЛННБУ та ще 10 інститутах. На жаль, у переважній більшості академічних установ спостерігається доволі низький рівень використання перед-

плаченого контенту, а з IP-адреси Інституту загальної енергетики жодного разу не виходили на ці ресурси. Доповідач звернув увагу учасників семінару на абсолютне ігнорування науковцями засобів автоматизації інформаційних запитів, які значно полегшують відстеження потрібних матеріалів.

О. В. Васильєв поінформував аудиторію про нові продукти і колекції на платформах EBSCO, Elsevier, інших провідних світових постачальників, розповів про можливість отримання тестового доступу до бажаних ресурсів.

Молодший науковий співробітник НБУВ **О. Л. Сокур** ознайомила присутніх зі станом справ у бібліотеках наукових установ за результатами їх відвідування у 2015–2017 рр. За цей період вдалося оглянути 41 бібліотеку: стан приміщень та можливості безперешкодного доступу до документів у книгосховищах, особливості ведення каталогів і картотек. Було вивчено облікову документацію та умови її зберігання, матеріально-технічне забезпечення й виставкову діяльність. З'ясувалося, що бібліотекам академічних установ гостро бракує площ книгосховищ. Серед обстежених книгозбірень, у двох відсутні картотеки праць співробітників, у низці бібліотек немає щоденників обліку роботи, використовується застаріла комп'ютерна техніка, має місце ігнорування виставкової роботи. Санітарний стан приміщень у більшості книгозбірень задовільний: чисті підлога й підвіконня, документи на полицях регулярно обеспилюються, меблі відремонтовані.

На завершення О. Л. Сокур закликала колег активніше використовувати в своїй роботі інформаційно-аналітичні огляди «Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в ... році» та збірники документів і матеріалів «Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України», підготовлені за матеріалами звітів бібліотек і за запитами бібліотечних фахівців.

У фондах академічних бібліотек зосереджено величезний науковий ресурс, тому тема його збереження завжди залишається актуальною. Головний бібліотекар НБУВ **О. В. Полякова** у доповіді «Про виконання завдань зі збереження фондів бібліотеками наукових установ НАН України (2013–2017 рр.)» відзначила, що найважливішими елементами збереження бібліотечного фонду є його облік і регулярна перевірка. Аналіз звітів за п'ять років показав, що тільки 53 бібліотеки зі 105

зробили повну перевірку своїх фондів, 59 звітували про проведення упорядкування, з них, 53 проводять перевірку на даний час або перебувають у процесі підготовки до неї, решта провели лише упорядкування фондів. Доповідачка наголосила, що перевірку бібліотечного фонду не можна підмінити упорядкуванням, навіть якщо після упорядкування проведено списання, адже це різні форми роботи.

Порушувалося в доповіді й таке важливе питання, як ліквідація читацької заборгованості. У низці установ запроваджено обов'язковий розрахунок співробітників з бібліотекою при звільненні, на період відпусток, довготривалих відряджень та в кінці року, що сприяє підвищенню збереженості фондів та ліквідації читацької заборгованості.

О. В. Полякова повідомила, що у 2017 р. у бібліотеках мережі помітна активізація роботи з обмінними фондами, дедалі більше книгозбірень практикують розміщення списків обмінної літератури на сайтах установ.

Накопиченим досвідом роботи з учасниками семінару поділилися завідувачки бібліотек інститутів фізики **Л. Ф. Джур** та надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля **Н. І. Колодніцька**.

Керівник бібліотеки Інституту фізики НАН України Л. Ф. Джур розповіла про основи організації фонду наукової бібліотеки, опрацювання колекцій, розкриття й популяризацію фонду через виставкову діяльність, співпрацю з дирекцією установи та Президією НАН України з надання статусу Національне надбання НАН України науковій бібліотеці.

Н. І. Колодніцька говорила про підготовку інформаційно-бібліографічних видань у Інституті надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля та участь у цій роботі книгозбірні. Вона докладно ознайомила присутніх з історією установи, тематикою наукових досліджень, методикою опрацювання бібліографічних джерел й укладання списків.

Робота семінару вирізнялася високим рівнем організації, конструктивізмом думок, кожен з учасників мав можливість взяти участь в обговоренні, поспілкуватися з колегами, поділитися власним досвідом вирішення тієї чи іншої проблеми, висловити особисті міркування.

Олена Сокур,
мол. науковий співробітник НБУВ